

Azərbaycan Respublikası
İqtisadi İslahatların Təhlili və
Kommunikasiya Mərkəzi

HALAL

İQTİSADİYYAT

Prof. V. Ə. Qasımlının
redaktorluğu ilə

Bakı - 2024

Halal iqtisadiyyat

Kitab Azərbaycan İlahiyyat İnstitutu Elmi Şurasının 28 dekabr 2024-cü il tarixli (3-32-1/3-4-1/2025) iclasının qərarı ilə çapa tövsiyə edilmişdir.

REDAKSIYA HEYƏTİ:

VÜSAL QASIMLI

Azərbaycan Respublikası İqtisadi İslahatların Təhlili və Kommunikasiya Mərkəzinin İcraçı direktoru, iqtisad elmləri doktoru, professor

QOŞQAR TƏHMƏZLİ

Azərbaycan Respublikasının Qida Təhlükəsizliyi Agentliyinin sədri, Tibb elmləri üzrə fəlsəfə doktoru, dosent

FUAD NAĞIYEV

Azərbaycan Respublikasının Dövlət Turizm Agentliyinin sədri

ORXAN MƏMMƏDOV

Kiçik və Orta Biznesin İnkişafı Agentliyinin İdarə Heyətinin sədri

MƏMMƏD MUSAYEV

Azərbaycan Sahibkarlar Konfederasiyası Prezidenti, iqtisad elmləri doktoru

AQİL ŞİRİNOV

Azərbaycan İlahiyyat İnstitutunun rektoru, ilahiyyat üzrə fəlsəfə doktoru, dosent

RƏYÇİLƏR

Zahid Məmmədov

UNEC İslam Maliyyə Mərkəzinin rəhbəri, iqtisad elmləri doktoru, professor

Mübariz Camalov

Azərbaycan İlahiyyat İnstitutu, Tədrisin təşkili və təlim texnologiyaları üzrə prorektor, ilahiyyat üzrə fəlsəfə doktoru, dosent

Ruslan Atakişiyev

İqtisadi Resursların Öyrənilməsi ictimai birliyinin sədri, iqtisad üzrə fəlsəfə doktoru

Anar Yusifzadə

Dövlət-Sahibkar Tərəfdaşlığının (Public Private Partnership) İnkişafı Mərkəzinin rəhbəri

Azərbaycan Respublikası
İqtisadi İslahatların Təhlili və
Kommunikasiya Mərkəzi

Vüsal Qasımlı, Vüsal Əmirxanov, Əhməd Niyazov, Şəfa
Quliyeva, Nigar Ələsgərova, Vüsalə Cəfərova, Azər
Orucov, Eldəniz Əmirov, Fərid Vəlizadə, İlhamə
Abdullayeva

“Halal iqtisadiyyat”,

Dərs vəsaiti, Bakı, “Azprint” mətbəəsi, 2024, 300 səh

Layihənin koordinatoru:

Aqil Əsədov,

İqtisadi İslahatların Təhlili və Kommunikasiya Mərkəzinin
şöbə müdiri, iqtisad elmləri doktoru

“Halal iqtisadiyyat” kitabı qlobal və milli iqtisadiyyatda proqnozlaşdırılan inkişaf perspektivlərindən irəli gələn zərurət kimi, İqtisadi İslahatların Təhlili və Kommunikasiya Mərkəzinin təşəbbüsü ilə, əlaqədar qurumların əməkdaşlığı əsasında ərəşəyə gəlib. Kitabda halal iqtisadiyyata dair şəriət tələbləri, halal idarəetmənin etik məsələləri, ticarət əqdlərində halallıq prinsipləri, halal turizm, qlobal halal ticarət dinamikası və bununla bağlı çağırışlar, Azərbaycan-da halal iqtisadiyyatın sahibkarlığın inkişafına təsir perspektivləri və s. kimi məsələlər ətraflı təhlil edilir, bu istiqamətdə qarşıda dayanan vəzifələr göstərilir. Ümid edirik ki, kitab əlaqədar mütəxəssislər, uyğun ixtisasda təhsil alanlar və araşdırmaçılar üçün dəyərli və zəngin bir mənbə olaraq, ölkəmizdə halal iqtisadiyyatın inkişafına öz töhfəsini verəcəkdir.

MÜNDƏRİCAT

Redaktordan (prof. V.Qasımlı)

Ön söz (Fuad Nağıyev)

Giriş (i.ü.f.d., dosent Aqil Şirinov)

I Fəsil. HALAL İQTİSADİYYATIN SEQMENTASİYASI (Vüsal Əmirxanov – AQT)

- 1.1 Halal qida və içki sənayesi
- 1.2 Halal, Təyyib, Haram və Şübhəli Qidalar
- 1.3. Halal qidanın əlçatanlığı
- 1.4. Halal ət və ət məhsulları, halal kəsim məntəqələri
- 1.5. Halal süd və süd məhsulları
- 1.6. Balıq və dəniz məhsulları
- 1.7. Digər heyvan və bitki mənşəli qida məhsulları, qida əlavələri
- 1.8. Halal Qida Sertifikatlaşdırma Prosedurları

II Fəsil: DİNİ ASPEKTLƏRDƏN TİCARƏT ƏQDLƏRİNDƏ HALALLIQ PRİNSİPLƏRİ (Dosent Əhməd Niyazov, Aii)

- 2.1. İslamda əqdlər və əqdlərdə halallıq prinsipi
- 2.2. Fasid və batil (hökmsüz) əqdlər: əqdlərdə şərt qoşmaq
- 2.3. Faiz və sələmçilik
- 2.3.1. İslam dinin islahatçılıq konsepsiyası kontekstində faiz
- 2.3.2. Faizsiz iqtisadiyyata baxış
- 2.3.3. İslamda faizin (ribanın) tərifi və faiz qadağasının qaynaqları
- 2.3.4. Faizin növləri
- 2.3.5. Faiz olma əsasları
- 2.4. Ticarətdə istehlakçı hüquqları: Məhəllin eyibi və aldanma (qəbin)

- 2.4.1. Eyib muxəyyərliyi
- 2.4.2. Aldanma müxəyyərliyi (Qəbin)

III Fəsil. HALAL İDARƏETMƏNİN ETİK ASPEKTLƏRİ (Prof. Şəfa Quliyeva, UNEC)

- 3.1. Din və elmin sinergetikası kimi İslam - bəşəriyyətin mövcudluq zərurəti kimi
- 3.2. Halal iqtisadiyyatın etik aspektləri
- 3.3. Etika - sosial sistemlərin idarə edilməsi kontekstində
- 3.4. Əxlaqi şüurun səviyyələri və komponentləri
- 3.5. Etik rəhbərliyin fəaliyyət istiqamətləri

IV fəsil: HALAL İQTİSADİYYAT VƏ İSLAM MALİYYƏSİ (Nigar Ələsgərova, İETİ)

- 4.1. "Halal"ın mahiyyəti, tərifi və konsepsiyası
- 4.2. İslam maliyyəsinin mahiyyəti və inkişaf dinamikası
- 4.3. Halal İnvestisiyalar: mövcud vəziyyət və çağırışlar

V Fəsil: QLOBAL HALAL TİCARƏT DİNAMİKASI VƏ MÜASİR ÇAĞIRIŞLAR (Vüsalə Cəfərova, İİTKM)

- 5.1. Qlobal halal ticarət trendləri
- 5.2. Əsas ixrac edən və idxal edən ölkələr
- 5.3. Halal ticarət imkanları və müasir çağırışlar
- 5.4. Halal ticarətə dair normativ çərçivələr və beynəlxalq standartlar

VI Fəsil: HALAL TURİZMİN İNKİŞAFI: NƏZƏRİ- PRAKTİKİ MƏSƏLƏLƏR (Azər Orucov, DTA)

- 6.1. Halal turizmin təşkilinin nəzəri aspektləri
- 6.2. Müsəlman turistlərin inanca əsaslanan ehtiyacları
 - 6.2.1. Müsəlman turistlərin istehlak xüsusiyyətləri və səyahət məqsədləri (tələb)

Halal iqtisadiyyat

6.2.2. Səyahət, turizm və qonaqpərvərlik xidmətləri (təklif)

6.3. Halal turizmin iqtisadi potensialı

6.4. Beynəlxəq təcrübə: Qlobal Müsəlman Səyahət İndeksi

6.5. Azərbaycanda halal turizmin inkişaf perspektivləri

VII Fəsil. AZƏRBAYCANDA HALAL İQTİSADİYYATIN SAHİBKARLIĞIN İNKİŞAFINA TƏSİR PERSPEKTİVLƏRİ (Eldəniz Əmirov, KOBİA)

7.1. Azərbaycanın milli iqtisadi inkişaf modelində Halal iqtisadiyyatın mikro, kiçik və orta sahibkarlığın inkişafına təsir imkanları: Fərsətlər və Risklər

7.1.1. İqtisadi inkişaf modellərində sahibkarlığın yeri və rolu

7.1.2. Azərbaycanın iqtisadi inkişaf modelində sahibkarlığa dəstək istiqamətləri

7.1.3. Azərbaycanın iqtisadi inkişaf modelinə sahibkarlığın mümkün təsirləri

7.1.4. Halal iqtisadiyyat və Azərbaycan KOB-ları: Fərsətlər və Risklər

7.2. Azərbaycanda İslam bankçılığının sahibkarlığın inkişafına mümkün təsir perspektivləri

7.2.1. Qlobal iqtisadiyata İslam bankçılığının töhfələri

7.2.2. Azərbaycan iqtisadiyyatı və İslam bankçılığı

7.3. Kiçik və Orta Biznesin İnkişafı Agentliyinin Halal iqtisadiyyatın inkişafında rolu

7.3.1. Halal iqtisadiyyat və KOBİA

7.3.2. Azərbaycan Halal Biznes Forumu

7.3.2.1. "Halal İslami Hotel" layihəsi

7.3.2.2. "Halal Expo 2023"

VIII. AZƏRBAYCANDA HALAL İQTİSADİYYATIN İNKİŞAF PERSPEKTİVLƏRİ (Fərid Vəlizadə və İlhamə Abdullayeva, ASK)

8.1. Azərbaycanlı sahibkarlar üçün gələcək perspektivlər

8.2. Azərbaycanlı sahibkarların halal iqtisadiyyatdan gözləntiləri

8.3. Azərbaycan Sahibkarlar Konfederasiyasının halal iqtisadiyyatın təşviqi ilə bağlı gördüyü işlər və gələcək perspektivlər

İSTİFADƏ OLUNMUŞ MƏNBƏLƏR